

## Związek poczucia koherencji z radzeniem sobie w codziennym życiu w chorobach tkanki łącznej

### The relation between the sense of coherence and coping with everyday life in patients with connective tissue disorders

KRYSZYNA KUROWSKA<sup>1/</sup>, MAGDALENA ZAJĄC<sup>2/</sup>

<sup>1/</sup> Katedra i Zakład Pedagogiki i Dydaktyki Pielęgniarskiej, Collegium Medicum im. Ludwika Rydygiera w Bydgoszczy, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

<sup>2/</sup> Zakład Psychologii Wychowawczej, Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

Connective tissue disorders include many diseases of different etiology and pathogenesis, such as rheumatoid arthritis and systemic lupus, which significantly restrict daily activities. The sense of coherence may explain efficient functioning despite restrictions caused by connective tissue disorders.

The aim of the study is to establish whether the sense of coherence is related to coping ability with everyday life and whether SOC differs in patients suffering from different connective tissue disorders.

The study was conducted between March and October 2006 and included 64 patients with rheumatoid arthritis and systemic lupus, hospitalized in rheumatologic ward in Torun. SOC-29, Barthel scale and self-constructed questionnaire describing demographic variables were used in the study.

Most patients included in the study were women at the age of 50 and over. Patients with systemic lupus had significantly higher level of SOC and its components than patients with rheumatoid arthritis. Both groups of patients showed the same level of self-reliance.

Patients with different disorders significantly differ in the level of SOC and its components. High scores are characteristic of systemic lupus and low scores – of rheumatoid arthritis. Patients with systemic lupus despite unfavorable prognosis are secured by the high levels of SOC and education. This conclusion though needs further investigation.

**Key words:** connective tissue disease, everyday behavior and activities

Choroby tkanki łącznej stanowią dużą grupę chorób o różnej etiologii i patogenezie. Do nich m.in. zaliczane jest reumatoidalne zapalenie stawów (RZS) i toczeń układowy (TU). Powodują one istotne ograniczenia życiowe. Poczucie koherencji może być wyjaśnieniem sprawnego funkcjonowania pomimo ograniczeń, jakie niosą badane choroby.

Celem pracy jest określenie czy poziom poczucia koherencji związany jest z radzeniem sobie w życiu codziennym i czy jest on różny w odmiennych chorobach tkanki łącznej.

Badania przeprowadzono w okresie marzec–październik 2006 r. na grupie 64 chorych z RZS i TU, hospitalizowanych w Oddziale Reumatologicznym w Toruniu. Do pomiaru zastosowano kwestionariusz SOC-29, skalę Barthel oraz ankietę konstrukcji własnej, opisującą zmienne demograficzne.

Badani chorujący na choroby tkanki łącznej to zazwyczaj kobiety, w wieku po szczycie zachorowań. Pacjentki z TU posiadały także zdecydowanie wyższy poziom poczucia koherencji, a także wyższy poziom jego składowych niż chorzy z RZS. Jednocześnie nie stwierdzono, by obie badane grupy różniły się poziomem samodzielności.

Badani o odmiennych chorobach niezwykle mocno różnią się poziomem SOC i jego składowymi. Wyniki wysokie są charakterystyczne dla TU, natomiast niskie dla RZS. Osoby z TU, mimo niekorzystnych rokowań są zabezpieczane w funkcjonowaniu przez wysoki poziom SOC oraz wykształcenie. Wniosek ten wymaga pogłębionej analizy w dalszych badaniach.

**Słowa kluczowe:** choroby tkanki łącznej, czynności dnia codziennego

## Jakość życia pacjentów z pyłkownicą przed rozpoczęciem immunoterapii

### The quality of life in patients with pollinosis before the immunotherapy treatment

MAŁGORZATA FILANOWICZ, EWA SZYMKIEWICZ, ANETA DOBÓR-DZWONKA, BERNADETA CEGŁA

Katedra Pielęgniarstwa Klinicznego, Zakład Pielęgniarstwa Internistycznego, Collegium Medicum im. Ludwika Rydygiera w Bydgoszcy, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

The seasonally occurring symptoms of pollinosis are not only irritating but they also result in excluding the patients from everyday activities and cause their absence from school or work.

The aim of the study is to determine the level of quality of life in patients with diagnosed pollinosis, who were qualified for immunotherapy treatment for the first time.

In the study participated 37 women and 38 men, aged 18-60. The Polish version of RQLQ, consisting of 28 questions, was applied. The questionnaire covers seven main areas of life of a person suffering from pollinosis: everyday activities, sleep, symptoms not related to hay fever, practical problems, symptoms related to the nose and eyes, as well as emotional problems.

The results obtained indicate that the patients have the highest level of quality of life in the "emotional problems" category whereas the lowest in the "activity" category. The study did not show any correlation between age or education and the quality of life.

Conclusions. 1. The quality of life in patients with pollinosis, before the immunotherapy treatment, conditioned by the disease's symptoms is not satisfactory. 2. Pollinosis and its symptoms most negatively affected the spheres of life described by such categories as "sleep", "symptoms not related to the nose/eyes", "symptoms related to the eyes", and "emotional problems". The category "physical activity" was the least affected one. 3. The sociodemographic factors (age, sex, education) do not influence the quality of life in patients with pollinosis in a significant way.

**Key words:** quality of life, pollinosis

Dokuczliwe, charakteryzujące się sezonowością objawy pyłkownicy powodują wykluczenie z normalnego funkcjonowania i absencję chorobową w szkole lub pracy.

Celem pracy było określenie poziomu jakości życia osób z rozpoznaną pyłkownicą, które pierwszy raz zostały zakwalifikowane do leczenia za pomocą immunoterapii.

W badaniach uczestniczyło 37 kobiet i 38 mężczyzn, w wieku 18-60 lat. Wykorzystano polską wersję kwestionariusza RQLQ składającą się z 28 pytań. Obejmuje ona siedem głównych domen (obszarów) życia osoby chorej na pyłkownicę: codzienną aktywność, sen, objawy nie związane z katarrem siennym, problemy praktyczne, objawy ze strony nosa, objawy ze strony oczu oraz problemy emocjonalne.

Z badań wynika, że najwyższą jakość życia osiągnęli pacjenci w kategorii „problemy emocjonalne”, natomiast najniższą w kategorii „aktywność”. W badaniach nie wykazano by wiek, płeć czy wykształcenie wpływały na jakość życia.

Wnioski. 1) U pacjentów z pyłkownicą, przed rozpoczęciem immunoterapii stwierdzono, iż jakość życia warunkowana objawami choroby nie jest zadowalająca. 2) Pyłkowica i objawy z nią związane najbardziej zaburzają sferę dotyczącą kategorii „sen”, „objawy nie związane z nosem/oczami”, „objawy nie związane z oczami”, „problemy emocjonalne”, najmniej – „aktywność fizyczną”. 3) Czynniki socjodemograficzne (wiek, płeć, wykształcenie) nie wpływają w znaczący sposób na jakość życia pacjentów chorych na pyłkownicę.

**Słowa kluczowe:** jakość życia, pyłkowica

# Zespół chorego budynku

## Sick building syndrome

EWA SZYNKIEWICZ, BERNADETA CEGŁA, MAŁGORZATA FILANOWICZ, ANETA DOWBÓR-DZWONKA

Katedra Pielęgniarstwa Klinicznego, Collegium Medicum im. Ludwika Rydygiera w Bydgoszczy, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

Zakład Pielęgniarstwa Internistycznego, Collegium Medicum im. Ludwika Rydygiera w Bydgoszczy, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

During a few last decades we can observe a considerable increase in the number of allergic diseases. They have become a serious social, health and economic problem in highly developed countries. Their frequency is very high. Allergy symptoms appear in 35% of population and are the cause of sickness absence, disabilities and death. Quality of life in such cases is often lower because of nagging symptoms and chronicity. Epidemiological data show that the most important factor leading to illnesses is indoor and outdoor contamination. Since most of our time is spent in closed buildings, allergens and toxins can intensify or cause symptoms of allergy.

A combination of unspecific ailments experienced by building occupants has been called a sick building syndrome (SBS), and illnesses connected with staying in excessively contaminated environment – building-related illnesses (BRI).

This article presents ailments and illnesses which may appear in 'sick buildings', factors which influence microclimate in rooms and also indoor air contaminants.

**Key words:** sick building syndrome, building related illnesses, indoor air contaminants

W ostatnich dekadach nastąpił lawinowy wzrost zachorowań na choroby alergiczne, które w krajach wysoko rozwiniętych stały się poważnym problemem społecznym, zdrowotnym i ekonomicznym. Częstotliwość zachorowań jest bardzo wysoka. Objawy alergii występują bowiem u 35% populacji ogólnej i są przyczyną absencji chorobowej, inwalidztwa oraz zgonów. Jakość życia chorych jest często obniżona z powodu uciążliwych dolegliwości i ich przewlekłości. Z danych epidemiologicznych wynika, że najistotniejszym czynnikiem ryzyka występowania chorób jest zanieczyszczenie środowiska zewnętrznego i wewnątrz pomieszczeń. Ponieważ większość swojego czasu spędzamy w zamkniętych budynkach, alergeny i toksyny w nich obecne mogą nasilać lub wywoływać objawy alergii.

Zespół niespecyficznych dolegliwości odczuwanych przez osoby przebywające w budynkach nazwano zespołem chorego budynku (SBS; *sick building syndrome*), a choroby pojawiające się podczas przebywania w nadmiernie zanieczyszczonym środowisku wewnętrznym nazwane zostały chorobami związanymi z budynkiem (BRI; *building related illnesses*).

W pracy przedstawiono dolegliwości oraz jednostki chorobowe mogące powstawać w „chorych budynkach”, wymieniono czynniki mające wpływ na mikroklimat pomieszczeń oraz opisano główne zanieczyszczenia pomieszczeń.

**Słowa kluczowe:** zespół chorego budynku, choroby alergiczne związane z chorobą budynków, zanieczyszczenia środowiska wewnątrz budynku

## Spożywanie alkoholu a ciśnienie tętnicze krwi – w opinii pielęgniarek

### Use of alcohol and blood pressure – according to nurses

HANNA GRABOWSKA<sup>1/</sup>, KRZYSZTOF NARKIEWICZ<sup>2/</sup>, WŁADYSŁAW GRABOWSKI<sup>1/</sup>, MARIA KRAJEWSKA<sup>3/</sup>,  
MICHAŁ GRZEGORCZYK<sup>1/</sup>, ALEKSANDRA GAWORSKA-KRZEMIŃSKA<sup>1/</sup>, DARIUSZ ŚWIETLIK<sup>4/</sup>

<sup>1/</sup> Pracownia Umiejętności Pielęgniarskich, Katedra Pielęgniarstwa, Akademia Medyczna w Gdańsku

<sup>2/</sup> Zakład Nadciśnienia Tętniczego, Akademia Medyczna w Gdańsku

<sup>3/</sup> Zakład Pielęgniarstwa Ogólnego, Wydział Nauk o Zdrowiu, Akademia Medyczna w Gdańsku

<sup>4/</sup> Pracownia Informatyki Medycznej i Sieci Neuronalnych, Akademia Medyczna w Gdańsku

Overuse of alcohol is one of the main causes of the rise in high blood pressure. At present, there is the opinion that alcohol may be responsible for a percentage of all cases of high blood pressure (this mainly relates to people using more than 20-30 g of alcohol in a 24 hour period).

The aim of this article is to try to present the opinion of nurses on the subject of the possibility of evaluating the development of high blood pressure caused by alcohol use.

More than 50% of those surveyed correctly interpreted the idea of standard amounts of alcohol and stated the boundaries of how much alcohol men and women can safely use. It was also discovered that relatively few surveyed have a limited knowledge of current tools for measuring intake of alcohol.

**Key words:** alcohol use, blood pressure, measurement tools

Nadmierne spożycie alkoholu jest jednym z głównych czynników sprzyjających rozwojowi nadciśnienia tętniczego. Obecnie wyrażany jest pogląd, że alkohol może być odpowiedzialny za kilka do kilkunastu procent wszystkich przypadków nadciśnienia pierwotnego (dotyczy zwłaszcza osób spożywających ponad 20-30 g etanolu na dobę).

Celem niniejszej pracy jest próba prezentacji opinii pielęgniarek na temat możliwości oceny ryzyka rozwoju nadciśnienia tętniczego spowodowanego spożyciem alkoholu w praktyce pielęgniarskiej.

Ponad połowa respondentek prawidłowo interpretuje pojęcie tzw. porcji standardowej oraz określa granice w miarę bezpiecznego spożycia alkoholu przez kobiety i mężczyzn; stwierdzono stosunkowo mniejszą orientację uczestniczek badania w zakresie dostępnych narzędzi przesiewowych, służących ocenie stopnia spożywanego alkoholu.

**Słowa kluczowe:** spożycie alkoholu, ciśnienie tętnicze, narzędzia przesiewowe

# Zasady klinicznego pomiaru ciśnienia tętniczego krwi – w opinii pielęgniarek

## Clinical rules for measuring blood pressure – according to nurses

HANNA GRABOWSKA<sup>1/</sup>, KRZYSZTOF NARKIEWICZ<sup>2/</sup>, MARZENA CHROSTOWSKA<sup>1/</sup>, RADOŚLAW SZCZĘCH<sup>1/</sup>,  
ANDŻELINA DUBIELA-DĄBROWSKA<sup>1/</sup>, WIESŁAWA KUCHARSKA<sup>1/</sup>, WŁADYSŁAW GRABOWSKI<sup>2/</sup>

<sup>1/</sup>Zakład Nadciśnienia Tętniczego, Akademia Medyczna w Gdańsku

<sup>2/</sup>Pracownia Umiejętności Pielęgniarskich, Katedra Pielęgniarstwa, Akademia Medyczna w Gdańsku

High blood pressure has become a serious cause of disease and death in the world despite the fact that it is one of the easiest symptoms to recognize. This is why correctly measuring blood pressure remains a key professional skill for the modern nurse.

The aim of this article is to try to show the degree of awareness of the most important recommendation and rules necessary when measuring blood pressure in a group of 52 5<sup>th</sup> year nursing students at the Medical University of Gdansk.

The research was carried out in January 2007 using diagnostic survey using questionnaires. The results show that there is a good awareness of most of the rules for measuring blood pressure.

**Key words:** blood pressure, nurse, rules for measuring blood pressure

Nadciśnienie tętnicze stanowi ważną przyczynę chorobowości i śmiertelności na świecie; należy zarazem do najprostszych do rozpoznania czynników ryzyka, stąd dokonywanie prawidłowego pomiaru ciśnienia tętniczego pozostaje nadal kluczową umiejętnością zawodową współczesnej pielęgniarki.

Celem niniejszej pracy jest próba ukazania stopnia znajomości najważniejszych zaleceń i zasad obowiązujących podczas dokonywania tradycyjnego pomiaru ciśnienia tętniczego krwi – w grupie 52 pielęgniarek – studentek V roku kierunku pielęgniarstwo na Akademii Medycznej w Gdańsku.

Badania przeprowadzono w styczniu 2007 r. z wykorzystaniem metody sondażu diagnostycznego, techniką ankietową. Wyniki wskazują na dobrą znajomość większości zasad pomiaru ciśnienia tętniczego krwi.

**Słowa kluczowe:** ciśnienie tętnicze krwi, pielęgniarka, zasady pomiaru ciśnienia tętniczego

## Wiedza studentów V roku pielęgniarstwa nt. rozpowszechnienia, klasyfikacji i następstw nadciśnienia tętniczego

### The knowledge of 5<sup>th</sup> year nursing students about the spread, classification and effects of high blood pressure

HANNA GRABOWSKA<sup>1/</sup>, KRZYSZTOF NARKIEWICZ<sup>2/</sup>, WŁADYSŁAW GRABOWSKI<sup>1/</sup>, MARIA KRAJEWSKA<sup>3/</sup>, ALEKSANDRA GAWORSKA-KRZEMIŃSKA<sup>1/</sup>, DARIUSZ ŚWIETLIK<sup>4/</sup>

<sup>1/</sup> Pracownia Umiejętności Pielęgniarskich, Katedra Pielęgniarstwa, Akademia Medyczna w Gdańsku

<sup>2/</sup> Zakład Nadciśnienia Tętniczego, Akademia Medyczna w Gdańsku

<sup>3/</sup> Zakład Pielęgniarstwa Ogólnego, Wydział Nauk o Zdrowiu, Akademia Medyczna w Gdańsku

<sup>4/</sup> Pracownia Informatyki Medycznej i Sieci Neuronalnych, Akademia Medyczna w Gdańsku

High blood pressure has become one of the most important causes of arteriosclerosis and is connected to heart vessel disease, and its spread now covers 20-30% of the adult population.

The aim of this article is to try to decide on the level of knowledge among nursing students about the spread, classification and effects of high blood pressure.

The results of the survey show that more than half of the students surveyed have up-to-date knowledge about the spread, classification and effects of high blood pressure. Relatively few problems among those surveyed were normal values of blood pressure as well as the phenomenon of "white coat blood pressure" and recommended frequency of measuring blood pressure in healthy people.

**Key words:** high blood pressure, blood pressure classification, measuring blood pressure

Nadciśnienie tętnicze stanowi jeden z najważniejszych czynników ryzyka miażdżycy i związanych z nim chorób sercowo-naczyniowych, a jego rozpowszechnienie szacuje się na 20-30% w dorosłej populacji.

Celem pracy jest próba ustalenia poziomu orientacji w zakresie rozpowszechnienia, klasyfikacji i następstw nadciśnienia tętniczego, prezentowanej przez studiujące pielęgniarzki.

Wyniki badań świadczą o tym, że ponad połowa badanych dysponuje aktualną wiedzą dotyczącą kryteriów rozpoznawania, rozpowszechnienia oraz następstw nadciśnienia tętniczego. Stosunkowo mniej znanymi aspektami w badanej populacji okazały się zagadnienia związane z wartościami ciśnienia uznawanymi za prawidłowe, jak również zjawiskiem „nadciśnienia białego fartucha” oraz zalecaną częstotliwością badań przesiewowych u osób zdrowych.

**Słowa kluczowe:** nadciśnienie tętnicze, klasyfikacja nadciśnienia tętniczego, badania przesiewowe

# Dieta a prewencja pierwotna nadciśnienia tętniczego – w opinii pielęgniarek

## Diet and primary prevention of high blood pressure – according to nurses

HANNA GRABOWSKA<sup>1/</sup>, KRZYSZTOF NARKIEWICZ<sup>2/</sup>, WŁADYSŁAW GRABOWSKI<sup>1/</sup>, ALEKSANDRA GAWORSKA-KRZEMIŃSKA<sup>1/</sup>,  
MARIA KRAJEWSKA<sup>3/</sup>, DARIUSZ ŚWIETLIK<sup>4/</sup>

<sup>1/</sup> Pracownia Umiejętności Pielęgniarskich, Katedra Pielęgniarstwa, Akademia Medyczna w Gdańsku

<sup>2/</sup> Zakład Nadciśnienia Tętniczego, Akademia Medyczna w Gdańsku

<sup>3/</sup> Zakład Pielęgniarstwa Ogólnego, Wydział Nauk o Zdrowiu, Akademia Medyczna w Gdańsku

<sup>4/</sup> Pracownia Informatyki Medycznej i Sieci Neuronalnych, Akademia Medyczna w Gdańsku

29% of adults living in Poland suffer from high blood pressure which justifies the need for the introduction of a wide range of prophylactic intervention. Preventative methods include systematic measurement of blood pressure and following guidelines for a healthy lifestyle, including changing eating habits. The survey carried out shows that of those surveyed relatively few have knowledge of the effects of sodium restriction in the diet and the benefits of using omega 3 acids and recommending the DASH diet.

**Key words:** diet, high blood pressure, prophylactics

Na nadciśnienie tętnicze cierpi 29% dorosłych mieszkańców Polski, co uzasadnia potrzebę wdrażania szeroko zakrojonych działań profilaktycznych. Metody prewencyjne obejmują systematyczne pomiary wartości ciśnienia tętniczego oraz przestrzeganie zaleceń wynikających z modyfikacji stylu życia, w tym zmianę zwyczajów żywieniowych. W przeprowadzonych badaniach stwierdzono stosunkowo małą orientację respondentek w zakresie wpływu ograniczenia spożycia soli oraz zalety stosowania i źródła kwasów omega-3, a także zalecenia diety DASH.

**Słowa kluczowe:** dieta, nadciśnienie tętnicze, profilaktyka

## Świadomość zagrożenia otyłością a zachowania żywieniowe wśród uczniów ciechanowskich szkół w wieku 10-18 lat – doniesienie wstępne

### The awareness of obesity threat versus nutrition habits among students of Ciechanow schools aged 10-18 – preliminary report

MAŁGORZATA MARCYSIAK<sup>1/</sup>, GRAŻYNA SKOTNICKA-KŁONOWICZ<sup>2/</sup>

<sup>1/</sup> Zakład Zdrowia Publicznego i Promocji Zdrowia, Instytut Ochrony Zdrowia, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Ciechanowie

<sup>2/</sup> Instytut Ochrony Zdrowia, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Ciechanowie

Obesity is one of illnesses which are hardly controlled in modern world. At the same time, it's also one of most common problems among teenagers.

Aim of the project: to find out the consciousness and knowledge on obesity among teenagers aged 10-18 years.

Research was conducted using the survey method. 70 students were interviewed in schools in Ciechanow. The received data were verified statistically.

27 boys and 43 girls took part in the research. The results show that 71% has an average knowledge on obesity, 23% low and only 6% high level. 73% of the target group has an average knowledge on risks of obesity, 14% high and 13% low level. On average, 56% of the questioned had satisfactory nutrition habits, 43% not satisfactory and 1% represented good nutrition habits. The analysis showed that there was a strong link between the level of awareness and knowledge on obesity as well as which nutrition habits among students of gymnasium schools. There was no correlation in lyceum and primary schools.

There is a need to modify educational programmes promoting slim body figure and good and healthy nutrition habits beginning in primary schools. Awareness on obesity and nutrition habits among the whole society should increase.

**Key words:** obesity, children and teenagers, nutrition habits

Otyłość – jedna z najgorzej kontrolowanych chorób współczesnego świata, jest jednocześnie jednym z najczęstszych zaburzeń w rozwoju dzieci i młodzieży.

Celem pracy było poznanie wiedzy i świadomości zagrożenia otyłością oraz zachowań żywieniowych u dzieci i młodzieży w wieku 10-18 lat.

Badania przeprowadzono metodą sondażu diagnostycznego, techniką ankietowania wśród 70 uczniów w wybranych szkołach na terenie miasta Ciechanów. Uzyskane dane poddano weryfikacji statystycznej.

W badaniu wzięło udział 27 chłopców i 43 dziewczęta. Uzyskane wyniki wskazują, że 71% badanych prezentuje średni poziom wiedzy na temat otyłości, 23% niski i tylko 6% wysoki. Świadomość na temat zagrożeń wynikających z otyłości na poziomie średnim prezentuje 73% respondentów, wysokim 14%, a niskim 13%. Średnio poprawne zachowania żywieniowe posiada ok. 56% ankietowanych, 43% – niekorzystne i tylko 1% korzystne. Analiza korelacji wykazała istotne statystycznie zależności pomiędzy poziomem świadomości i wiedzy o zagrożeniach związanych z otyłością a zachowaniami żywieniowymi wśród gimnazjalistów i brak tych zależności u dzieci ze szkoły podstawowej i liceum.

Konieczna jest modyfikacja programów edukacyjnych służących promowaniu szczupłej sylwetki i zdrowego odżywiania – począwszy od szkoły podstawowej. Uświadamianie społeczeństwu zagrożeń wynikających z nadwagi i otyłości musi mieć wymiar powszechny.

**Słowa kluczowe:** otyłość, nadwaga, dzieci, młodzież, nawyki żywieniowe



# Czynniki ryzyka chorób układu krążenia w populacji młodych dorosłych osób – studentów Śląskiej Akademii Medycznej

## Cardiovascular risk factors in young adult population – students population of Silesian Medical University

BOGUSŁAWA BANASZAK-ŻAK

Zakład Propedeutyki Pielęgniarstwa, Śląska Akademia Medyczna w Katowicach

Risks factors for atherosclerosis depend on age and in adults are associated with sex. General principles of primary prophylaxis should be aimed to groups determined by age, profession and probably they should be different for males and females.

Aim of the study was to assess the cardiovascular risk factors occurrence in students' population of Silesian Medical Academy and to establish the relationship between cardiovascular risk factors and the sex of the study group.

The study was done on 512 volunteers, students of the Silesian Medical Academy in Katowice, in the following faculties: Health Care Faculty – Nursing Course – 178 people (34.7%), Physiotherapy Course – 109 people (21.3%), Obstetrics Course – 49 people (9.5%), Faculty of Medicine – 176 people (34.3%).

Among priced of the risk factors the smoking of the tobacco gave till 28.9% of investigated. The average (44%) or too little (32%) the physical activity declared till 76% of students. Analyzing the influence of the sex on the frequency of the occurrence of risk factors one ascertained the indeed more frequent occurrence of the arterial hypertension at investigated men ( $p=0.0001$ ). Investigated differed also with the degree of the physical activity – the correct activity notified more often investigated men ( $p=0.0003$ ). One ascertained the more frequent consumption of garden-truck among investigated women ( $p=0.04$ ). Investigated women and men did not different in respect of family – weights. The subjective feeling of the protracted stress was independent from sexes investigated. Instead the current stress was priced by investigated women indeed higher than investigated men ( $p=0.005$ ).

Conclusions: 1. Most often occurring cardiovascular diseases of the risk factors of arrangement in the population of students of Silesian Medical University then the smoking of the tobacco and the too little physical activity. 2. Sex was found to have a significant influence on the occurrence of risk factors – hypertension and bad eating habits are one of the most significant cardiovascular risk factors in men. 3. Among women the subjective feeling of the stress is considerably more grown more intense than at men. 4. The Silesian Medical University population needs prophylaxis against primary cardiovascular diseases, which involves an increase in physical activity, a decrease in smoking habits and diet modification.

**Key words:** risk factors, arteriosclerosis, prophylaxis, sex

Obecność klasycznych czynników ryzyka miażdżycy w dużym stopniu zależy od wieku badanych i w wieku dorosłym wykazuje związek z płcią. Ogólne zalecenia profilaktyki pierwotnej powinny być ukierunkowane dla poszczególnych grup wiekowych i zawodowych. Wiele przemawia za tym, że powinny się one nieco różnić dla kobiet i mężczyzn.

Celem pracy była ocena częstości występowania czynników ryzyka chorób układu krążenia w populacji młodych dorosłych osób w wieku 19-25 lat – studentów Śląskiej Akademii Medycznej oraz ocena zależności między obecnością czynników ryzyka chorób układu krążenia a płcią badanych.

Badania zostały przeprowadzone wśród 512 ochotników, studentów Śląskiej Akademii Medycznej w Katowicach na Wydziałach: Wydział Opieki Zdrowotnej – kierunek Pielęgniarstwo – 178 osób (34,7%), kierunek Fizjoterapia – 109 osób (21,3%), kierunek Położnictwo – 49 osób (9,5%), Wydział Lekarski – 176 osób (34,3%).

Wśród ocenianych czynników ryzyka palenie tytoniu podawało aż 28,9% badanych. Średnią (44%) lub zbyt małą (32%) aktywność fizyczną deklarowało aż 76% studentów. Analizując wpływ płci na częstość występowania czynników ryzyka stwierdzono istotnie częstsze występowanie nadciśnienia tętniczego u badanych mężczyzn ( $p=0,0001$ ). Badani różnili się również stopniem aktywności fizycznej – prawidłową aktywność zgłaszały częściej badani mężczyźni ( $p=0,0003$ ). Stwierdzono częstsze spożywanie warzyw wśród badanych kobiet ( $p=0,04$ ). Badane kobiety i mężczyźni nie różnili się pod względem obciążeń rodzinnych. Subiektywne odczucie stresu przewlekłego było niezależne od płci badanych. Natomiast stres aktualny oceniały badane kobiety istotnie wyżej niż badani mężczyźni ( $p=0,005$ ).

Najczęściej występujące czynniki ryzyka chorób układu krążenia w populacji studentów Śląskiej Akademii Medycznej – to palenie tytoniu oraz zbyt mała aktywność fizyczna. Płeć badanych ma istotny wpływ na występowanie czynników ryzyka – nadciśnienie tętnicze i złe nawyki żywieniowe stanowią bardziej istotny czynnik ryzyka chorób układu krążenia u mężczyzn. Wśród kobiet subiektywne odczucie stresu jest znacznie bardziej nasilone niż u mężczyzn. Populacja studentów Śląskiej Akademii Medycznej wymaga prowadzenia profilaktyki pierwotnej chorób układu krążenia, która powinna uwzględniać działania w kierunku zwiększenia aktywności fizycznej, zmniejszenia nawyku palenia tytoniu i modyfikacji diety.

**Słowa kluczowe:** czynniki ryzyka, miażdżycy, prewencja, płeć

## $\beta$ -tromboglobulina i płytki krwi u chorych z depresją

### $\beta$ -thromboglobulin and platelets in patients with depression

MARIA MANTUR<sup>1/</sup>, KATARZYNA KRUSZEWSKA<sup>1/</sup>, DARIUSZ JUCHNOWICZ<sup>2/</sup>

<sup>1/</sup>Zakład Laboratoryjnej Diagnostyki Klinicznej, Akademia Medyczna w Białymstoku

<sup>2/</sup>Klinika Psychiatrii, Akademia Medyczna w Białymstoku

Atheromatous plaque rupture is the main cause of platelet activation in patients with depression in menopause. Low estrogen level in menopausal women is a common cause of depressive disorders. Platelet activation is manifested by a release into circulation of the components of granules, including  $\beta$ -thromboglobulin ( $\beta$ -TG) – as a marker of platelet activation *in vivo*. The platelet count (PLT), mean platelet volume (MPV) and the proportion of large platelets L(PLT) are indirect platelet activation markers. Data in literature on the role of these markers in patients with depression are discordant.

To assess plasma concentration of  $\beta$ -TG, PLT, MPV and L(PLT) in patients with depression.

The study group consisted of 54 patients' females, who were divided into two groups: Group A – 29 women with high depression, and group B – 25 woman with light depression. The control group consisted of 26 healthy subjects females. The level of  $\beta$ -TG was determined using the immunoenzymatic method, with ELISA Kit reagents.  $\beta$ -TG and platelet activation markers were measured at baseline (groups A and B) and after 3 weeks of standard medical therapy for depression.

The mean  $\beta$ -TG concentration in groups A – 36.2 IU/ml and B – 29.7 IU/ml, before and in group A – 23.8 IU/ml and B – 20.2 IU/ml, after treatment was significantly ( $p < 0.05$ ) higher than in controls group (10.6 IU/ml). In patients with depression, the PLT and MPV values were not affected by therapy and were similar to those obtained in controls, whereas the L(PLT) value was significantly higher than in controls.

Menopausal woman suffering from depression show enhanced intravascular platelet activation. High  $\beta$ -TG level in women with depression indicates higher risk of thromboembolic disorders in comparison with depression-free women in menopause. The introduction of standard medical treatment for depression did not significantly change in concentration of  $\beta$ -TG and other platelet activation markers.

**Key words:**  $\beta$ -thromboglobulin

Zmiany naczyniowe u kobiet z depresją w okresie menopauzy są główną przyczyną aktywacji płytek krwi (PLT), natomiast niski poziom estrogenów – przyczyną depresji. Aktywacja PLT charakteryzuje się uwalnianiem z ziarnistości płytkowych do krążenia związków drobnocząsteczkowych, m.in.  $\beta$ -tromboglobuliny ( $\beta$ -TG), który to związek został uznany za marker aktywacji PLT *in vivo*, natomiast liczba PLT, MPV i L(PLT) są zaliczane do pośrednich markerów ich aktywacji. Dane literaturowe na temat aktywacji PLT u pacjentów z depresją są niejednoznaczne.

Celem pracy była ocena aktywacji PLT we krwi chorych na depresję na podstawie badania  $\beta$ -TG oraz PLT, MPV i L(PLT)

Grupę badaną stanowiły 54 kobiety w okresie menopauzy; Grupa A – 29 pacjentek z ciężką depresją, Grupa B – 25 pacjentek z depresją lekką. Grupę kontrolną stanowiło 26 zdrowych kobiet w okresie menopauzy. Poziom  $\beta$ -TG oznaczono metodą immunoenzymatyczną przy użyciu zestawów odczynnikowych ELISA-kit, natomiast parametry PLT oznaczono na analizatorze hematologicznym.

W grupie badanej średnie stężenie  $\beta$ -TG przed leczeniem wynosiło: w grupie A – 36,2 IU/ml, grupie B – 29,7 IU/ml. Po leczeniu w obu grupach badanych stężenie  $\beta$ -TG było wyższe w stosunku do grupy kontrolnej ( $p < 0,05$ ) i wynosiło w grupie A – 23,8 IU/ml, B – 20,2 IU/ml. Wartości PLT oraz MPV u chorych z depresją nie uległy statystycznie istotnym zmianom pod wpływem leczenia i były zbliżone do wartości średniej w grupie kontrolnej, podczas gdy wartość L(PLT) była znamiennej wyższa ( $p < 0,05$ ) niż w grupie kontrolnej (10,6 IU/ml).

U kobiet z depresją w okresie menopauzalnym występuje wewnątrznaczyniowa aktywacja płytek krwi. Wysokie stężenie  $\beta$ -TG wskazuje na zwiększone ryzyko występowania zaburzeń zakrzepowo-zatorowych u kobiet w okresie menopauzalnym z depresją. Standardowe leczenie depresji nie wpływa znacząco na zmianę stężenia  $\beta$ -TG oraz innych markerów aktywacji PLT.

**Słowa kluczowe:**  $\beta$ -tromboglobulina

# Czynniki determinujące wysokie ryzyko chorób układu krążenia w subpopulacji młodych dorosłych osób – studentów Śląskiej Akademii Medycznej

## Factors influencing high cardiovascular risk factors in subpopulation of young adults – students of Silesian Medical University

BOGUSŁAWA BANASZAK-ŻAK

Zakład Propedeutyki Pielęgniarstwa, Śląska Akademia Medyczna w Katowicach

The cardiovascular risk factors determine the development of early atherosclerotic lesions, and the susceptibility to their pro-atherosclerotic action is programmed by external factors and also those present during fetal development. The occurrence of atherosclerotic risk factors depends on an age. In population of children and young adults it seems reasonable to assess the classical risk factors for atherosclerosis in the connection with such additional given as family history being an indirect surrogate of genetic factors, and a low birth weight.

Aim of the study was to categorize the study group into two groups – those who exhibit a low-risk and those who exhibit a high-risk of cardiovascular disease, and to determine the factors characteristic for each risk group

The study was done on 512 volunteers, students of the Silesian Medical Academy in Katowice, in the following faculties: Health Care Faculty: Nursing Course (178 – 34.7%), Physiotherapy Course (109 – 21.3%), Obstetrics Course (49 – 9.5%), Faculty of Medicine (176 – 34.3%). The questionnaire on cardiovascular risk factors was constructed. According to the results of its assessment the following groups were divided: the group of high risk (10% of investigated with the highest awarding of points) and the group of low risk (10% of investigated with the lowest awarding of points).

Significant quantitative and qualitative differences were found between the low-risk and high-risk groups. Groups of the high and low risk did not differ in respect of sexes investigated and in respect of the direction of studies. One ascertained essential differences in variable qualitative and quantitative between the group of the low and high risk. Family history of diabetes, arterial hypertension, cardiovascular diseases, lipid disturbances, stroke were indeed greater in the group of high risk. The low birth weight was significantly lower in the group of high risk ( $p=0.02$ ). The current and chronic stress status grading according to the punctual scale (0-10) was significantly higher in the group of high risk as compared to the low risk group ( $p=0.01$ ,  $p=0.03$ , respectively). The systolic pressure was significantly higher in the high risk group in comparison to the low risk subjects ( $p=0.01$ ).

High cardiovascular risk in subgroup of young adults – students of Silesian Medical University results from high smoking status, low physical activity, diet and family history of cardiovascular disorders. The numerous cardiovascular risk factors that occur in some students are associated with low birth weight and a positive family medical history. The above observations show the influence of genetic and fetal factors on the development of atherosclerosis. Young adults with high cardiovascular risk are characterized by higher subjective stress level.

**Key words:** risk factors, arteriosclerosis, prophylaxis, low birth weight, family history

O rozwoju wczesnych zmian miażdżycowych decydują klasyczne czynniki ryzyka chorób układu krążenia, a wrażliwość na ich pro-miażdżycowe działanie jest programowane przez czynniki zewnętrzne, również te towarzyszące rozwojowi płodowemu. Występowanie czynników ryzyka miażdżycy zależy m.in. od wieku danej populacji. Wśród dzieci i młodych dorosłych wydaje się uzasadnionym łączna ocena klasycznych czynników ryzyka miażdżycy w powiązaniu z takimi dodatkowymi danymi, jak obciążenia rodzinne będące pośrednim wykładnikiem czynników genetycznych, czy masa urodzeniowa.

Celem pracy było wyodrębnienie grup niskiego i wysokiego ryzyka występowania chorób układu krążenia w populacji młodych dorosłych osób w wieku 19-25 lat – studentów Śląskiej Akademii Medycznej i określenie czynników determinujących stopień ryzyka w badanej populacji.

Badania zostały przeprowadzone wśród 512 ochotników – studentów Śląskiej Akademii Medycznej w Katowicach na Wydziałach: Wydział Opieki Zdrowotnej, kierunek Pielęgniarstwo (178 – 34,7%), kierunek Fizjoterapia (109 – 21,3%), kierunek Położnictwo (49 – 9,5%), Wydział Lekarski (176 – 34,3%). Na podstawie punktacji wprowadzonej do ankiety dotyczącej czynników ryzyka wyłoniono grupę wysokiego (10% badanych z najwyższą punktacją) i niskiego ryzyka (10% badanych z najniższą punktacją) chorób układu krążenia.

Grupy wysokiego i niskiego ryzyka nie różniły się pod względem płci badanych i pod względem kierunku studiów. Stwierdzono istotne różnice w zmiennych jakościowych i ilościowych między grupą niskiego i wysokiego ryzyka. Obciążenia rodzinne w zakresie występowania cukrzycy, nadciśnienia tętniczego, choroby niedokrwiennej serca, zaburzeń lipidowych, udaru mózgu były istotnie większe w grupie wysokiego ryzyka. Masa urodzeniowa była istotnie niższa w grupie wysokiego ryzyka ( $p=0,02$ ). Stres aktualny i przewlekły wg skali punktowej (0-10) istotnie wyżej oceniali badani z grupy wysokiego ryzyka ( $p=0,01$ ,  $p=0,03$ ). Ciśnienie skurczowe było istotnie wyższe w grupie wysokiego ryzyka ( $p=0,01$ ).

Wysokie ryzyko chorób układu sercowo naczyniowego w wyodrębnionej subpopulacji młodych dorosłych osób – studentów Śląskiej Akademii Medycznej jest związane głównie z paleniem tytoniu, niską aktywnością fizyczną, dietą oraz obciążającym wywiadem rodzinnym. Występowanie licznych czynników ryzyka chorób układu krążenia u studentów z niską masą urodzeniową oraz istotnym obciążeniem rodzinnym wskazuje na rolę czynników genetycznych i płodowych w rozwoju chorób układu krążenia. Populacja młodych dorosłych osób z licznymi czynnikami ryzyka chorób układu krążenia charakteryzuje się wyższym subiektywnym odczuwaniem stresu.

**Słowa kluczowe:** czynniki ryzyka, miażdżycy, prewencja, masa urodzeniowa, obciążenia rodzinne

## Jakość życia pacjentów z cukrzycą typu 2

### Quality of life patients with diabetes type 2

GENOWEFA GAWĘŁ<sup>1,2/</sup>, ANNA CIURKA<sup>1/</sup>, KRYSZYNA TWARDUŚ<sup>3/</sup>, MAŁGORZATA GÓRKA<sup>1/</sup>

<sup>1/</sup> Instytut Zdrowia, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nowym Sączu

<sup>2/</sup> Zakład Zarządzania Pielęgniarstwem, Instytut Pielęgniarstwa i Położnictwa, Wydział Ochrony Zdrowia, Collegium Medium Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie

<sup>3/</sup> Zakład Pielęgniarstwa Klinicznego, Instytut Pielęgniarstwa i Położnictwa, Wydział Ochrony Zdrowia, Collegium Medium Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie

The existence of diabetes independent on insulin has become a world-wide epidemics. The number of diabetics is getting bigger and bigger, especially in developing countries. Diabetes, as a chronic disease, determines the quality of our life to a large extent. Diabetes does not help to satisfy one's needs and it spoils the feeling of happiness.

The aim of the work was to define the level of the quality of diabetes life.

Scientific studies were carried out among the patients from the Specialized Hospital in Nowy Sacz. Diagnostic tests were used in these studies. The techniques used in the work: questionnaire, the scale of life satisfaction and the Spitzer questionnaire.

It has been proved that the subjective evaluation of diabetes' life is very high and the two thirds of the tested are satisfied with the various aspects of life.

**Key words:** quality of life, diabetes

Występowanie cukrzycy niezależnej od insuliny przybrało obecnie formę światowej epidemii. Liczba chorych narasta w dużym tempie, szczególnie w krajach rozwijających się. Cukrzyca, jako choroba przewlekła, w znacznym stopniu determinuje jakość życia. Uniemożliwia zaspokojenie wielu potrzeb i przyzwyczajęń oraz zaburza poczucie szczęścia człowieka.

Celem pracy było określenie poziomu jakości życia pacjentów z cukrzycą typu 2.

Badania przeprowadzono wśród pacjentów Oddziału Chorób Wewnętrznych Szpitala Specjalistycznego im. Jędrzeja Śniadeckiego w Nowym Sączu. W badaniach zastosowano metodę sondażu diagnostycznego. Technikami badawczymi zastosowanymi w pracy były: ankieta, skala zadowolenia z życia oraz kwestionariusz Spitzera.

Z przeprowadzonych badań wynika, że subiektywna ocena życia pacjentów z cukrzycą jest wysoka, a 2/3 badanych jest zadowolonych z różnych aspektów życia.

**Słowa kluczowe:** jakość życia, cukrzyca

## Ocena jakości życia i stopnia akceptacji choroby wśród pacjentów z cukrzycą i neuropatią cukrzycową

### Quality of life and its relationship to the degree of illness acceptance in patients with diabetes and peripheral diabetic neuropathy

JOLANTA LEWKO<sup>1/</sup>, BARBARA POLITYŃSKA<sup>2/</sup>, JAN KOCHANOWICZ<sup>3/</sup>, WIEŚLAW ZARZYCKI<sup>4/</sup>, ANNA OKRUSZKO<sup>4/</sup>, MATYLDA SIERAKOWSKA<sup>1/</sup>, BARBARA JANKOWIAK<sup>1/</sup>, MARIA GÓRSKA<sup>4/</sup>, ELŻBIETA KRAJEWSKA-KUŁAK<sup>1/</sup>, KRYSZYNA KOWALCZUK<sup>1/</sup>

<sup>1/</sup> Zakład Pielęgniarstwa Ogólnego, Akademia Medyczna w Białymstoku

<sup>2/</sup> Zakład Psychologii Klinicznej, Uniwersytet w Białymstoku

<sup>3/</sup> Klinika Neurochirurgii, Akademia Medyczna w Białymstoku

<sup>4/</sup> Klinika Endokrynologii, Cukrzycy i Chorób Wewnętrznych, Akademia Medyczna w Białymstoku

Assessment of quality of life, especially from the psychological point of view, is likely to be strongly influenced by the degree of acceptance of one's own illness and the resultant negative emotional reactions associated with the illness itself. Lack of illness acceptance results in submission to the limitations imposed by the illness, a decrease in self-sufficiency, feelings of dependence on other people and a diminished belief in one's sense of self-worth.

The aim of the present study was to determine the relationship between quality of life and the degree of acceptance of illness in diabetic patients with and without peripheral diabetic neuropathy.

59 patients with diabetes were included in the study; they consisted of patients without peripheral diabetic neuropathy and those with chronic peripheral neuropathy established on the basis of clinical examination. The degree of acceptance of illness was assessed using the Acceptance of Illness Scale (AIS) and quality of life (HRQOL – Health Related Quality of Life) was measured using the SF-36v2. Statistical analyses were carried out with the aid of the Statistical Package for Social Sciences (SPSS) version 12.0 for Windows.

Quality of life in people with diabetes was found to be reduced and strongly related to their levels of illness acceptance. Factors affecting illness acceptance in patients with peripheral diabetic neuropathy included feelings of being a burden to their family and friends ( $p \leq 0.05$ ) and the belief that people in their company are made anxious by the patient's illness ( $p \leq 0.05$ ). These patients also defined their health status as being worse than that of diabetic patients without additional disease complications in the form of peripheral neuropathy.

Quality of life and illness acceptance were found to be strongly related. In general, patients with chronic peripheral diabetic neuropathy express lower degrees of acceptance of their illness than diabetic patients without peripheral diabetic neuropathy. Their subjective assessment of health status is also significantly worse than that of diabetic patients without neuropathy.

**Key words:** diabetes, diabetic neuropathy, quality of life, illness acceptance

W ocenie jakości życia, zwłaszcza jej aspektu psychologicznego, znaczenia nabiera akceptacja swojej choroby przejawiająca się w mniejszym nasileniu negatywnych reakcji i emocji związanych z aktualną chorobą. Brak akceptacji choroby sprowadza się do uznania ograniczeń przez nią narzuconych, brak samowystarczalności, poczucie zależności od innych i obniżenie poczucia własnej wartości.

Celem pracy było ocena jakości życia oraz pomiar stopnia akceptacji choroby wśród pacjentów z cukrzycą z obecnością i bez obecnością neuropatii cukrzycowej.

Badanie zostało przeprowadzone wśród 59 pacjentów z cukrzycą bez neuropatii i z neuropatią rozpoznaną na podstawie badania klinicznego. Stopień akceptacji choroby badano przy użyciu *Acceptance of Illness Scale* (AIS), a jakość życia (HRQOL – *Health Related Quality of Life*) badano przy użyciu skali SF-36v2. Analizę danych wykonano w oparciu o program statystyczny SPSS 12.0 dla Windows.

Analizując czynniki wpływające na akceptację swojej choroby pacjenci z neuropatią cukrzycową twierdzili, że ich stan zdrowia wpływa na obniżone poczucie własnej wartości ( $p \leq 0,01$ ), częściej uważali, że są ciężarem dla swojej rodziny i przyjaciół ( $p \leq 0,05$ ), a osoby przebywające z nimi były zakłopotane z powodu ich choroby ( $p \leq 0,05$ ).

Pacjenci z neuropatią cukrzycową odczuwają niższą akceptację swojej choroby oraz gorzej oceniają swój stan zdrowia niż pacjenci z cukrzycą bez neuropatii. Zauważono związek pomiędzy jakością życia a stopniem akceptacji własnej choroby

**Słowa kluczowe:** cukrzyca, neuropatia cukrzycowa, jakość życia, akceptacja choroby